

Dolní Újezd (k. ú. Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou, okr. Přerov)

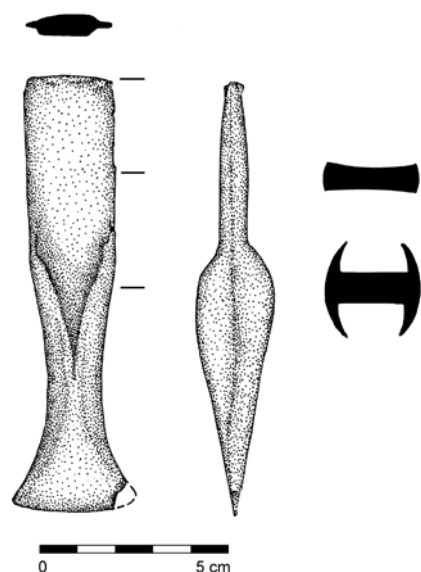
„Široké Zadní“, parc. č. 621.

Doba bronzová. Pole. Průzkum detektorem kovu.

Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.5400617N, 17.5355453E

V roce 2018 byl na katastru obce Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou během preventivní detektorové prospekce realizované Pavlem Vilhelmem, spolupracovníkem Muzea Komenského v Přerově, p. o., zajištěn soliterní nález kovové industrie z doby bronzové. Místo nálezu se nachází při severním okraji trati „Široké Zadní“, na parc. č. 621, přibližně 650 m jižně od kostela sv. Havla v obci Dolní Újezd. Lokalita je situována na pravobřeží potoka Luběň. Nadmořská výška polohy činí 270 m. Nalezeným kovovým předmětem je sekerka se zahroceným lalokovitým schůdkem (obr. 10). Celková délka sekery činí 115 mm, šířka dochované části břitu je 30 mm, šířka tělu 23 mm. Hmotnost předmětu činí 144 g. Sekerka má mírně zaoblený břit, který byl na jedné straně v minulosti poškozen částečným odlomením. Delší plochý tyl artefaktu je na svém konci mírně roztepán do oválné plošky. Povrch artefaktu je nerovnoměrně pokryt středně zelenou oxidační patinou. Dle třídění J. Říhovského lze exemplář z Dolního Újezdu zařadit v rámci seker se schůdkem do IX. skupiny, kam spadají tvary se zahroceným lalokovitým schůdkem. Počátek výskytu tohoto tvaru seker náleží do střední doby bronzové, přičemž s nejmladšími exempláři se můžeme setkat ještě ve starším stupni popelnicových polí (Říhovský 1992, 140–141, Taf. 21–27; Salaš 2005, 33–34).

Obr. 10. Dolní Újezd. Bronzová sekerka. Kresba M. Kovářová.
Fig. 10. Dolní Újezd. Bronze Age axe. Drawing by M. Kovářová.

Literatura

Říhovský, J. 1992: *Die Äxte, Beile, Meißel und Hämmer in Mähren*. Prähistorische Bronzefunde IX, 17. Stuttgart: Steiner.
Salaš, M. 2005: *Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku I. Text; II. Tabulky*. Brno: Moravské zemské muzeum.

Summary

An isolated Bronze Age axe was found in 2018 during a metal detector survey in “Široké Zadní” field in the cadastral area of Dolní Újezd u Lipníka nad Bečvou (Přerov District). This type of axe is predominantly dated to the Middle Bronze Age but can occasionally be found in the early period of the Urnfield culture.

Zdeněk Schenk

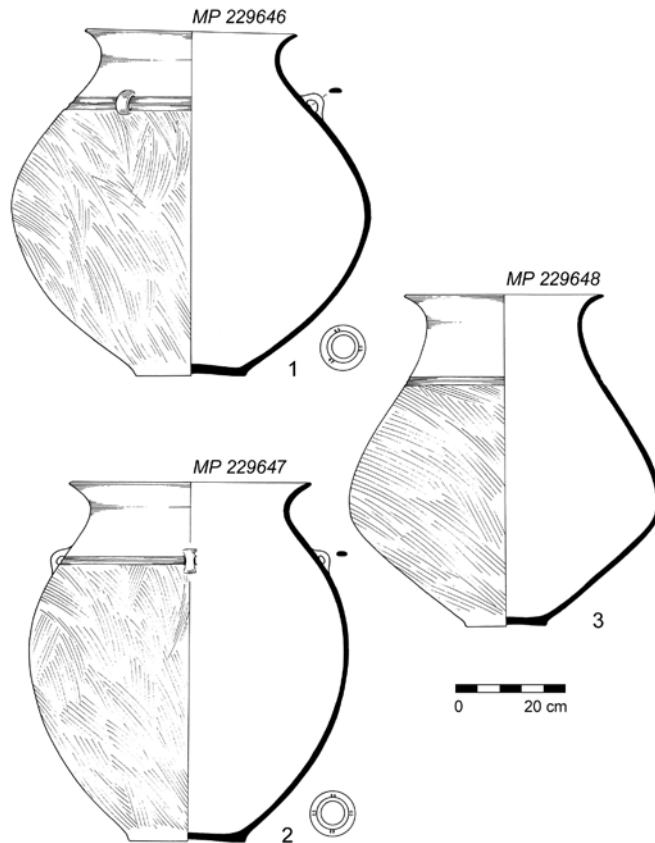
Držovice (k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov)
Areál zemědělského družstva Vrahovice; „Díly Odvrahoviční“, parc. č. 495/2.

Únětická kultura. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum.

Uložení nálezu: Muzeum a galerie v Prostějově, p. o., inv. č. 229.646–229.673.

Lokalizace: S-JTSK – -555882.29, -1132452.09

V měsících červenci 2019 až březnu 2020 probíhaly zemní práce související s novostavbou stáje a dojírny ZD Vrahovice, k. ú. Držovice na Moravě, okr. Prostějov. Tyto byly provázány záchranným archeologickým výzkumem, který potvrdil nebylé intenzivní pravěké a rané historické osídlení místa. I přes značnou devastaci plochy předchozími stavebními aktivitami se podařilo zachytit čtyři pravěké sídlištní objekty. Ve třech případech jde o velké obilné jámy – „sila“ náležející únětické kultuře (zde již doložené výzkumem v roce 2014, Fojtík 2014a), kdy jedno z nich poskytlo nezvykle početný soubor zlomků keramiky, umožňující úplnou nebo částečnou rekonstrukci tří rozměrných nádob, tzv. „zásobnic“, charakteristického tvaru i úpravy povrchu (obr. 11). Zbývající archeologickou situací je drobná část větší těžební jámy – „hliníku“ s nečetnými nálezy keramiky platěnické kultury starší doby železné. Realizovaným záchranným výzkumem byly získány další cenné poznatky k archeologii Držovicka (přehledně Fojtík 2014b), ale i přínosný a v této části geografického regionu Prostějovska nepřilíš častý keramický materiál z prostředí osady lidu únětické kultury starší doby bronzové.

Obr. 11. Držovice na Moravě. Keramické nádoby únětické kultury z výplně objektu K 501. Kresba J. Molčíková.
Fig. 11. Držovice na Moravě. Únětické culture pottery vessels in the backfill of feature K 501. Drawing by J. Molčíková.

Literatura

- Fojtík, P. 2014a:** *Držovice na Moravě, „Díly odvráhočiční“ 2014, „Teplovod pro vytápění objektů ZD Vrahovice, k. ú. Držovice na Moravě a k. ú. Vrahovice, okr. Prostějov“*, č. akce 87/14. Rkp. nálezové zprávy, č. j. MTX201700735. [cit. 2021-04-12]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-201700735>.
- Fojtík, P. 2014b:** Pravěké a raně historické osídlení katastru obce Držovice, okr. Prostějov. *Střední Morava* 38, 43–74.

Summary

A rescue excavation in an agricultural cooperative complex in Držovice na Moravě (Prostějov District), plot No. 495/2 in “Díly Odvráhočiční” field, took place from July 2019 to March 2020. Four prehistoric settlement features were detected: three large grain pits from the Únětice culture and part of a larger mining pit with sporadic pottery finds from the Early Iron Age Platěnice culture.

Pavel Fojtík

Dubicko (okr. Šumperk)

„Za Kostelem“, parc. č. 376/14–376/17.

Lužická kultura. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Vlastivědné muzeum v Šumperku, p. o., doprovodná evidence sbírky mohelnického muzea, podsбірky archeologické č. DEM 2/2020 (parc. č. 376/15), DEM 4/2020 (parc. č. 376/16 a 376/17), DEM 7/2020 (parc. č. 376/14).

Lokalizace: WGS-84 – 49.826618163N, 16.970063916E; 49.826465991N, 16.970542904E; 49.825953109N, 16.969134684E; 49.826194961N, 16.968892601E

Lokalita Dubicko – „Za Kostelem“, kde probíhají archeologické výzkumy především pod hlavičkou Vlastivědného muzea v Šumperku, p. o., (dále jen VMŠ) v jednotlivých sezónách nepřetržitě už od roku 2010, se nachází na JV okraji obce, na svahu nad silnicí směrem na Polici a Úsov. Svah má mírný JZ sklon, nedaleko protéká drobná bezejmenná vodoteč a je odtud neozený výhled na celé nivní údolí nedaleké řeky Moravy – jedná se proto o ideální lokaci pro existenci sídlištní lokality hned několika pravěkých kultur. Tato polykulturní lokalita (v Státním archeologickém seznamu pod ev. č. 14-43-10/1) je známá již od 20. let 20. století, doloženy jsou zde již nálezy z období mladého paleolitu, kultury s lineární keramikou, kultury lužických popelnicových polí a také středověku. Všechny provedené archeologické záchranné výzkumy na této lokalitě za poslední roky byly vyvolány především v souvislosti se stavebním záměrem obce postupně vybudovat novou plošnou zástavbu rodinných domů. Většinu záchranných akcí zajišťovali archeologové VMŠ (Halama 2015, 177–178 – zde odkazy na sezóny 2010–2014; Tomešová 2017, 205–206 – sezóny 2015, 2016; Halama, Tomešová 2018, 163–164 – sezóna 2017; Tomešová 2019, 211–212 – sezóna 2018; Tomešová 2020, 172–173 – sezóna 2019), v letech 2013 a 2014 působily na lokalitě také společnosti Archaia Olomouc z. ú. (nepublikováno) a také Archeologické centrum Olomouc, p. o. (Vránová 2015, 177).

V roce 2020 byl proveden záchranný výzkum na čtyřech parcelách vždy bezprostředně před zahájením stavby rodinného domu. Jakmile to počátkem roku (02/2020) klimatické podmínky umožnily, byl nejprve dokončen průzkum na parc. č. 376/15, jenž byl zahájen již v listopadu 2019. Poté následoval výzkum nejprve

na parc. č. 376/17 (03–04/2020) a posléze na parc. č. 376/16 (04–05/2020). V průběhu dubna roku 2020 prováděla výzkum na lokalitě také společnost Archaia Olomouc z. ú. (parc. č. 376/13, nepublikováno). Poslední etapa výzkumu, opět již pod hlavičkou VMŠ, pak proběhla v září 2020 na parc. č. 376/14. Záchranný výzkum na parc. č. 376/15 byl dokončen již na konci února 2020. V ploše skrývky proběhla exkavace a dokumentace 18 zahloubených objektů (č. 790–807) – typově se jednalo o zásobní jámy a obecně různé sídlištní jámy, mělký kruhový objekt s vrstvou uhlíků (č. 800) je patrně možné interpretovat jako relikt ohniště. Zkoumané objekty poskytly standardní sídlištní materiál, datovatelný do období lužických popelnicových polí, zvláště jeho mladších fází. Při severní hraně skrývky však bylo zachyceno hlubší soujámí (obj. č. 793), které kromě lužické keramiky obsahovalo také neolitické střepy.

Skrývka ornice na parc. č. 376/17 proběhla již na konci listopadu 2019, ale vzhledem k probíhajícímu výzkumu jiných parcel byl průzkum zde odložen až na počátek roku 2020. V období března a dubna roku 2020 bylo na této parcele prozkoumáno celkem 21 archeologických objektů (č. 823–843) datovaných do období kultury lužických popelnicových polí. Největší část z nich tvořily sídlištní jámy bez přesnější interpretace jejich původní funkce, prozkoumány byly také čtyři zásobní jámy, čtyři kúlové jámy a jedna jáma, která byla pozůstatkem po vývratu stromu.

Zároveň s dokončovacími pracemi na předchozí parcele byl zahájen výzkum na sousední ploše parc. č. 376/16. Skrývka byla provedena již v listopadu 2019, samotný výzkum pak probíhal až v dubnu a květnu roku 2020. Prozkoumáno bylo celkem 28 archeologických objektů (č. 844–871), všechny opět náležící kultuře lužických popelnicových polí. Nejvíce jím bylo zásobních a sídlištních, prozkoumány byly ale také dvě kúlové jamky. Dvě jámy byly nejspíše přírodního původu a jednalo se o prohlubně vyplněné splachy s keramickým materiálem. Z časových důvodů nemohly být prokopány obj. označené č. 869–871.

Z běžných jam vyskytujících se na tomto sídlišti se zcela vymyká objekt označený číslem 850. Již po skrývce se jevil jako rozsáhlá černá plocha, místy nejasných hranic, vybíhající velkou částí od SV až k JZ mimo skrytou plochu parcely. Celá plocha byla rozdělena na sektory, resp. čtvercovou síť, a zkoumána nejprve ve vybraných úsecích (sektor I a IV) až na samotné dno tak, aby vznikly kompletní obrazy profilů celé situace, poté následoval průzkum ploch mezilehlých. Zbývající sektory byly zkoumány pouze ve svrchních vrstvách (do maximální hloubky 60 cm), které tvořila velmi tmavá humusovitá zemina s množstvím nálezu. Celkový rozměr zkoumané plochy činil přibližně 7 × 7 m, maximální hloubka byla naměřena v sektoru IV, a to 140 cm. Celá situace byla interpretována jako rozsáhlý sídlištní objekt (snad i zahloubená chata? – zasahující mimo skrytou plochu parcely), který byl vyplněn výrazně tmavou zeminou obsahující množství movitých nálezu. Že se jedná nejspíše o obytný objekt, potvrzuje i jeho poměrně pravidelný tvar půdorysu, a také téměř rovné dno. Tento objekt byl situován nad mocnými vrstvami materiálu splavenými z horní části lokality, jimiž byl částečně obklopen, a které byly ještě minimálně na dvou místech narušené dalšími zahloubenými jámami, nejspíše zásobními. Erozním procesům v tomto místě odpovídá i mírný jižní sklon svahu, a především složité převrstvení a promísení jednotlivých typů výplně. Kromě složitého převrstvení a velkých rozměrů se tento objekt vymyká i množstvím nálezu v jeho výplni. Nalezeno bylo velké množství keramického materiálu a mazanice, ale také hned několik bronzových artefaktů (jehlice, kroužky, slitek) a především množství jantarové suroviny – drobných hrudek surového jantaru, který byl předběžnou analýzou interpretován jako jantar pocházející ze saské lokality u Bitterfeldu.